

Çerkes Bayramı *

Ekselansları Andrey Zinovyeviç Durasov'a mektuptan alıntı

İvan Dobrodeyev

Goryaçevodsk, 12 Haziran 1828

Çev. Murat Topçu - Papşu

Kafkasya'ya seyahat, diğer zevklerin dışında bana Çerkes kutlaması *Bayramı* görmek için hoş bir tesadüf sağladı. Bayram kutlaması üç gün sürdü (Haziran'ın 12'sinden 15'ine kadar). 12 Haziran'da Mineralniye Vodı (Maden Suları) ziyaretçilerinin büyük kısmı merak ettikleri kutlamayı ve yapılan eğlenceleri görmek için Goryaçevodsk'a 4 verst mesafedeki barışçı Çerkes köyünde bulunuyorlardı. Köye geldiğimde, öğleden sonra saat 3'te bütün Çerkes erkekleri ve kızları sokakta bulunuyorlardı. Her zamankinden daha şık giyinmişlerdi. Bir süre sonra aynı seslerden meydana gelen ve hiçbir anlam ifade etmeyen bir şarkı söylemeye başladılar (tra la la la, a la ve buna benzer sesleri telaffuz ediyorlardı) ve herkes bir düzen içerisinde Pyatigorye diye adlandırılan dağların en yükseği olan Beştav'ın eteğinde bulunan ovaya doğru yürümeye başladı. Burada eyerlenmiş atlar hazırlanmıştı. Eğlence için belirlenmiş yere gelince Çerkes erkekleri bir halka, kızlar da başka bir halka oluşturdular. Bu şekilde iki gruba ayrılarak erkekler kendi şarkılarını söylemeye başladılar. Her biri diğerini bastırmaya çalışıyor ve güçlü şekilde el vuruyorlardı. Biri onlara özel düzeneği olan bir kavalla eşlik ediyordu. Şarkılara her zaman danslar eşlik ediliyordu: Halkanın ortasında bazen bir, bazen iki erkek ya da bir kız bir erkek birlikte oynuyordu. Gerçi oyunlarının cazip bir tarafı yok, hatta bunları vahşi bir coşkunluk olarak adlandırmak mümkün, fakat oyundaki kıvraklıkları bütün tekdüzeliğine rağmen olağan dışı. Oldukça fazla sayıdaki şarkıları da aynı tarzda, tempo ya da perde değişimi (sesin yükselip alçalması) çok az. Son olarak, şarkı icrasının sonunda erkekler ve kızlar ellerini birbirine kenetleyerek ortak bir halka oluşturdular, hep birlikte oynadılar ve şarkı söylediler. Lakin Çerkes kızları şarkı

* "Bayram çerkesski (Otrıvok iz pisma k ego prevoshodit.. Andreyu Zinovyeviçu Durasovu)", *Vestnik Yevropı*, Çast 161. № 15. 1828.

sırasında el vurmuyorlar. Oyun oynarken yüksek tahta ayakkabılarını çıkarıyorlar. Bunları her zaman deri ayakkabıların üzerine giyiyorlar, bu yüzden erkeklerin yanında dev gibi görünüyorlar, gerçi doğal boyları da bizim Rus kadınların boylarından çok daha uzun. Bu da kuşku yok ki şundan kaynaklanıyor; kızları 7 veya 8 yaşından itibaren dikilmiş bir derinin içine koyuyorlar, evleninceye kadar bunun içinde kalıyorlar. Bu bağcıklı deri nedeniyle vücutları özellikli oluyor: Bastırılmış düz göğüsler; iki omuz arasındaki mesafe olağan dışı; omuzların aşağısında vücut gittikçe daralıyor, öyle ki kalça kemiğinin üzerinde bellerinin çevresi dört *çetvertten*¹ biraz daha fazla oluyor.

Oyundan sonra kızlar salıncaklara bindiler, bazıları ise merakla ziyaretçi bayanların kıyafetlerini incelediler. Erkekler de güreşe tutuştular. Rakibini yenen Çerkes güreşe bir diğeri davet ediyordu. Galip olarak, gücünü tartması ve çevikliğini göstermesi için yerini bir başkasına bırakıyordu. Çerkesler güreş öncesinde her zaman silahlarını çıkarıyorlar ve kamalarını başkalarına veriyorlar, çünkü ateşli karakterleri nedeniyle bu tür oyunların cinayetle bitmesi nadir değil.

Güreşten sonra Çerkeslerin bazıları dörtnala giderken hedefe ateş ettiler, bazıları kamçıyla, bazıları da kamayla vurdular. Bu oyunları hayret verici bir ustalık ve çeviklikle oynuyorlar. At uçuyor, Çerkes hedefe yirmi adım kala tüfeğini hızla kılıfından çıkarıyor ve nadiren hedefi iskalyor. Bazıları atışlarını bu ülkede çok sayıda bulunan kartallara yapıyorlar.

Eğlenceler bittikten sonra, akşama doğru *uzden*lerden birinin evindeydim. Evi çok temiz pak buldum. Ev sahibesinin ziyaretçilerine ikram ettiği bir bardak *kumis* içtim. *Uzden* konuklarından akşam yemeğine kalmalarını istedi, fakat onlar gecikmek istemediklerinden bu şerefi kabul etmediler. Ev iki bölüme ayrılıyor; birinde Çerkes erkeği yaşıyor, burada dostlarını (*kunaklarını*) ve akrabalarını kabul ediyor. Bu bölümden, genellikle halıyla perdelenen dar bir kapı kadın bölümüne açılıyor. Oraya hiçbir erkek asla giremiyor. İşte kısa sürede köydeki yaşantı hakkında kayıt edebildiklerim bunlar.

¹ Çetvert – 17,78 cm. uzunluğunda eski Rus ölçü birimi (ç.n.).